

Pestprotocol SBO Merlijn

Inhoud

1. Inleiding
2. Wat is pesten?
3. Het verschil tussen plagen en pesten
 - Wanneer is er sprake van plagen of pesten?
 - Meidenvenijn
4. De verschillende rollen bij het pesten
 - Het gepeste kind
 - De pester
 - De zwijgende middengroep (de meelopers en toeschouwers)
5. Voorkomen van pestgedrag
 - Op welke wijze werkt de school aan het voorkomen van pestgedrag?
 - (Kinder-)coach en schoolmaatschappelijk werk
6. De aanpak
 - Leerkracht als eerste aanspreekpunt
 - Stappenplan aanpak pestgedrag

Bijlage 1: Tips voor ouders

Bijlage 2: Online pesten

1. Inleiding

De school streeft naar het voorkomen van pesten door het bevorderen van een goed pedagogisch klimaat en een prettige werksfeer in de klas en op het schoolplein.

Waar het bij het tegengaan van pesten uiteindelijk allemaal om draait, is het veranderen van de houding en het gedrag van de leerlingen. Daarom is het herkennen en het bespreken van pestgedrag essentieel.

Wij hebben schoolregels en afspraken die goed gedrag en een goede omgang met elkaar bevorderen. Aan het begin van ieder schooljaar worden deze schoolregels in de klas besproken en samen met de leerlingen worden aanvullende groepsregels opgesteld.

Onze schoolregels en afspraken zijn:

- Iedereen voelt zich op zijn best, als niemand wordt gepest.
- Netjes vragen of je iets mag lenen, dan krijg je geen problemen.
- Wees zuinig op het materiaal, want het is van ons allemaal.
- Ruim je eigen rommel op, want een nette school is top.
- Wij laten merken, hoe rustig wij kunnen (samen)werken.
- Wandelen in de gang, dat weten wij allang.
- Wanneer we samen spelen, zullen we samen delen.
- Word jij of een ander gepest, tegen de juf of meester zeggen mag dan best.
- Heeft een ander kind verdriet, help hem dan als je het ziet.
- Wees netjes en beleefd, zodat je het goede voorbeeld geeft.
- Er is er maar 1 die praat, zodat luisteren beter gaat.
- Bij het spelen binnen of buiten mag je niemand buitensluiten.

Door het zichtbaar en kenbaar maken van deze regels kunnen kinderen en volwassenen elkaar hierop aanspreken. Door elkaar te steunen, wederzijds respect te tonen en indien nodig elkaar aan te spreken op ongewenst gedrag wil SBO Merlijn er zorg voor dragen dat alle kinderen met plezier naar school gaan, zodat iedereen een fijne tijd op school heeft.

Net als alle andere scholen in Nederland heeft ook SBO Merlijn een inspanningsverplichting om pestgedrag te voorkomen en aan te pakken. In dit protocol beschrijven wij hoe wij hiermee omgaan.

2. Wat is pesten?

Wat is pesten nu eigenlijk? Bij pesten is er sprake van regelmatige en systematische bedreiging en intimidatie. Pesten gebeurt opzettelijk en is gericht op het overschrijden van de grenzen van een ander, om die ander daarmee fysiek of mentaal pijn te doen. Waar gepest wordt hebben alle betrokkenen er last van. Alle kinderen in een klas waarin wordt gepest kunnen slachtoffer worden. Daarom is het belangrijk dat iedereen (leerlingen, ouders en leerkrachten) pestgedrag serieus neemt.

Helaas blijkt in de praktijk dat pestgedrag zich vaak afspeelt buiten het gezichtsveld van de volwassenen, het is niet goed zichtbaar. Hierdoor is het erg moeilijk om er een vinger op te leggen. Daarnaast is het soms ook lastig om op het eerste gezicht plagen van pesten te onderscheiden. In het volgende hoofdstuk kunt u lezen waar het verschil nu precies in zit en hoe u pesten van plagen kunt onderscheiden.

3. Is het plagen of is het pesten?

Iemand op het schoolplein een fikse duw geven kan als plagen bedoeld zijn, maar het kan ook gaan om echt pestgedrag. Wanneer spreken we over plagen? Als kinderen min of meer aan elkaar gewaagd zijn en het gedrag dat vertoond wordt een uitnodigend karakter heeft om iets terug te geven vanuit een sfeer die onschuldig is, spreken we over plagen. De kinderen spelen dan een spelletje en geen van de kinderen die deelneemt ervaart dit als bedreigend of echt vervelend. Er is sprake van een pedagogische waarde; door elkaar eens flink uit te dagen leren de kinderen met verschillende soorten conflicten om te gaan. Dat is een vaardigheid die de kinderen later in het leven goed van pas komt bij conflicthantering.

Bij hele jonge kinderen is er vaak sprake van sociale onhandigheid. Rond hun derde jaar beginnen veel kinderen door te krijgen hoe ze contact moeten leggen met andere kinderen. Ze merken dat het beter werkt om iets aan een ander kind te vragen dan om meteen te duwen. Sommige kinderen doen er lang over om te leren hoe ze met andere kinderen om kunnen gaan. Kinderen leren het meeste van de oplossingen die ze zelf uitvinden. Dat geldt ook bij het oplossen van ruzies. Het is daarom niet verstandig om kinderruzies meteen te stoppen of de kinderen een kant en klare oplossing aan te bieden. Het helpt wel om kinderen steun te geven als ze er zelf niet uitkomen. Ruzies tussen kinderen van jonge leeftijd vallen niet onder het begrip pesten. Bij pesten zijn het steeds dezelfde kinderen die het slachtoffer zijn. Bij kinderen onder de zeven jaar speelt dit zelden een rol.

Pesten daarentegen is een vorm van geweld. Het is grensoverschrijdend en is zeer bedreigend voor de persoon waartegen deze vorm van geweld gericht is. Het specifieke van pesten is het bedreigende en vooral systematische karakter. We spreken van pestgedrag als het regelmatig gebeurt, waardoor de veiligheid van het kind aangetast wordt. De inzet van pestgedrag is vaak macht door intimidatie.

Pesten kan op zeer uiteenlopende manieren gebeuren. Hieronder geven wij een korte opsomming van de meest voorkomende manieren van pesten.

Verbaal: schelden, naroeppen, imiteren, belachelijk maken/bespotten, uitlachen;

Fysiek: spugen, schoppen, slaan, knijpen;

Materieel: kapotmaken, afpakken of verstoppen van de spullen van een ander kind;

Relationeel: een kind buitensluiten, roddelen of geruchten verspreiden over het andere kind;

Digitaal: belastende materialen zoals filmpjes en/of foto's op internet plaatsen of maken via een mobiele telefoon en verspreiden. (Zie voor meer informatie over dit specifieke punt: bijlage 2 online pesten.)

In het schema op de volgende bladzijde staan duidelijke voorbeelden van plagen en pesten en het verschil tussen beide.

Wanneer is er sprake van plagen?	Wanneer is er sprake van pesten?
1. Gebeurt spontaan.	1. Gebeurt met opzet: de pestkop weet vooraf wie hij/zij zal pesten en op welke manier.
2. Heeft geen kwade bijbedoeling.	2. Wil iemand bewust kwetsen of kleineren.
3. Duurt niet lang, gebeurt niet vaak.	3. Kan lang blijven duren, gebeurt meer dan eens en regelmatig. Houdt niet vanzelf op.
4. Speelt zich af tussen gelijken.	4. De strijd is ongelijk, de pestkop heeft altijd de bovenhand. De pestkop voelt zich machtig als het slachtoffer zich machteloos voelt.
5. Is meestal te verdragen of zelfs plezierig, maar kan ook kwetsen.	5. De pestkop heeft geen positieve bedoeling, wil pijn doen, vernielen of kwetsen.
6. Is meestal 1 tegen 1.	6. Meestal een groep tegenover 1 slachtoffer.
7. De rollen liggen niet vast.	7. Heeft een vaste structuur. De pestkoppen zijn meestal dezelfde en de slachtoffers ook. Als de slachtoffers wegvallen, kan de pestkop wel op zoek gaan naar een ander slachtoffer.
8. De eventuele pijn is dragelijk.	8. Als er niet op tijd iets aan wordt gedaan, kunnen de lichamelijke en geestelijke gevolgen ingrijpend zijn en lang nawerken.
9. De vriendschap wordt hervat.	9. Het is niet makkelijk om na het pesten een goede relatie op te bouwen.
10. Het kind blijft lid van de groep.	10. Het gepeste kind is geïsoleerd, voelt zich eenzaam en voelt dat hij/zij niet meer bij de groep hoort.
11. De sfeer in de groep blijft goed.	11. Geeft een dreigend, onveilig gevoel in de groep. Iedereen is angstig omdat ze bang zijn de volgende te zijn die gepest zal worden.

Meidenvenijn

Lukt het je om macht uit te oefenen, dan stijgt je status. Je komt als het ware een stapje hoger in de pikorde. Bij jongens wordt de strijd vaak openlijk gevoerd. De pikorde wordt bij jongens meestal bepaald door meer fysieke dingen. Het gaat erom of je sterk bent of bijvoorbeeld goed kunt voetballen. Bij meisjes is dat anders. Meisjes zijn meer gericht op het versterken van hun relaties. Dat is hun sterke kant, maar tegelijkertijd een punt waarop ze extra kwetsbaar zijn. Dit is dan ook meestal het terrein waarop meiden uit de bovenbouw hun strijd voeren.

Voor wie geen beeld heeft bij 'typisch meidengedrag': het gaat om kliekvorming, buitensluiten, negeren, staren, rollen met de ogen, belachelijk maken, roddelen, manipuleren, fluisteren, berichtjes versturen via social media, negatief commentaar op kleding, kapsel of gedrag leveren, enzovoorts. Eigenlijk kent iedereen meidenvenijn, maar bijna niemand doet er iets tegen. De meeste mensen zijn er namelijk van overtuigd dat dit manipulatieve gedrag bij meisjes en vrouwen hoort, dat het normaal meidengekonkel is. Meidenvenijn is vaak zo subtiel dat je het moeilijk ziet. Toch is het belangrijk om te benoemen zodat we hier alert op zijn, want het brengt schade toe.

4. De verschillende rollen bij het pesten

Pesten is een groepsproces. Pesten bestaat 'dankzij' de kracht van de groep, maar kan ook voorkomen en opgelost worden door de kracht van diezelfde groep. Iedereen moet een bijdrage leveren aan de oplossing en zelf meewerken aan een goede sfeer in de groep. 'Meelopen' en niets doen is net zo erg als pesten. In een groep waarin gepest wordt, zien we altijd onderstaande rolverdeling terug: de pester, de gepeste, de meelopers en de toeschouwers.

Het gepeste kind

Veel kinderen die gepest worden hebben een beperkte weerbaarheid. Ze vinden het vaak moeilijk om daadwerkelijk actie te ondernemen tegen de pesters. Kinderen kunnen hierdoor angstig en onzeker worden in een groep. Deze angst en onzekerheid worden versterkt door het ondervonden pestgedrag. Hierdoor komt het gepeste kind in een vicieuze cirkel waar het zonder hulp soms moeilijk uitkomt.

Een kind dat wordt gepest, praat er thuis en op school niet altijd over. Redenen hiervoor kunnen zijn: schaamte, angst dat de ouders met de school of met de pesters gaan praten en dat het pesten dan nog erger wordt, ook kan het kind denken dat het niet mag klikken. Het probleem lijkt onoplosbaar.

De pester

Het merendeel van de pesters bestaat uit kinderen die gehoord en gezien willen worden. Het is dus niet juist dat de pester altijd een probleemkind is of een laag zelfbeeld heeft. Er zijn veel kinderen die anderen pesten, omdat ze meer aanzien willen krijgen. Door vervelend te doen tegen iemand anders hopen pesters hun positie in de groep te versterken en meer status of macht te krijgen. Pesters kiezen bewust een gemakkelijk doelwit, zoals een klasgenoot die onzeker is of weinig vrienden heeft. Doordat slachtoffers niet voor zichzelf op durven komen en weinig klasgenoten het slachtoffer zullen steunen, is het onwaarschijnlijk dat de groep tegen de pester optreedt.

De zwijgende middengroep (de meelopers en toeschouwers)

Dit zijn de kinderen die actief of passief meedoen aan het pesten. Dit gebeurt meestal uit angst om zelf slachtoffer te worden. Het kan ook zo zijn dat ze het gedrag van de pester wel stoer en interessant vinden. Verder kunnen kinderen meelopen uit angst om vrienden of vriendinnen te verliezen. De meeste leerlingen houden zich afzijdig als er wordt gepest. Wel voelen ze zich vaak schuldig over het feit dat ze het slachtoffer niet helpen.

5. Voorkomen van pestgedrag

Op welke wijze werkt de school aan het voorkomen van pestgedrag?

Ter voorkoming van pestgedrag neemt onze school de volgende maatregelen c.q. hanteert de volgende werkwijze:

- De wijze van omgang met elkaar komt voor de gehele school aan bod door middel van onze aanpak binnen de units.
- Tijdens de lessen wordt gericht aandacht besteed aan de omgang met elkaar. Het bevorderen van wederzijds respect en waardering van de leerlingen onderling is daarbij uitgangspunt.
- Indien de leerkracht aanleiding daartoe ziet, heeft hij/zij buiten de schoolaanpak nog groepsgesprekken of individuele gesprekken.
- In alle groepen worden aan het begin van het schooljaar de schoolregels besproken en samen met de leerlingen de groepsregels opgesteld.
- De leerkrachten zijn aanwezig in de klas en op het plein tijdens de pauzes om de sociale omgang tussen de kinderen op een positieve manier aan te sturen.
- De leerkrachten spreken met elkaar c.q. informeren elkaar over het gedrag van de leerlingen.
- Via de vragenlijst SCOL wordt de sociaal-emotionele ontwikkeling van kinderen gemonitord.

(Kinder-)coach en schoolmaatschappelijk werk

De school heeft een zorgteam. Het zorgteam ondersteunt leerlingen, ouders en collega's met een (pest-)probleem, werkt mee aan de oplossing van het gesignaleerde probleem en bewaakt procedures. Zij adviseert de leerkrachten in verder te nemen stappen.

Naast de kennis en vaardigheden van de leerkrachten en coach, kunnen leerlingen en ouders terecht bij onze schoolmaatschappelijk werker. Hij begeleidt onder andere leerlingen bij sociale vaardigheidstrainingen. (Zie voor meer informatie de schoolgids.)

6. De aanpak

Leerkracht als eerste aanspreekpunt

Is er sprake van pesten in de groep, dan is de groepsleerkracht voor zowel de leerlingen als ouders altijd het eerste aanspreekpunt.

Stappenplan aanpak pestgedrag

Wanneer leerlingen ruzie met elkaar hebben en/of elkaar pesten doen wij het volgende:

Stap 1: Probeer er eerst zelf (en samen) uit te komen. Lukt het niet om er samen uit te komen, ga dan naar de leerkracht. Vertel de leerkracht wat er is gebeurd, dit is geen klikken.

Stap 2: De leerkracht gaat met beide (of meer) leerlingen praten en probeert samen met de kinderen de ruzie of pesterijen op te lossen en (nieuwe) afspraken te maken. Als de leerkracht het beeld heeft dat deze gesprekken (tussen de gepeste, pesters en medestanders) direct tot goede resultaten hebben geleid, dan besluit de leerkracht in overleg met de kinderen dat het probleem is opgelost.

Stap 3: Worden afspraken niet nageleefd en is er sprake van herhaaldelijk pestgedrag, dan gaat de leerkracht en/of coach aan de slag met de hele groep of een deel daarvan (support-groep). Er wordt een beroep gedaan op de positieve kracht van de groep om het probleem op te lossen. De groep is mede verantwoordelijk voor de goede sfeer binnen de groep en voor de oplossingen. De groep genereert zelfvertrouwen wanneer ze merkt dat de inspanningen resultaat opleveren. De methode werkt zo 'geruisloos' mogelijk volgens een vast stappenplan. Voordeel van deze methode is dat alle betrokkenen zonder gezichtsverlies uit hun rol kunnen stappen.

Wij kiezen voor deze aanpak, omdat het bestraffen van pestgedrag nooit voor oplossingen op de lange termijn zorgt. Kinderen die gestraft worden nemen soms wraak, ze gaan juist nog onopvallender aan de slag of ze verschuiven hun gedrag naar situaties buiten de school. Wij zijn ervan overtuigd dat zowel de pester als de gepeste behoefte hebben aan ondersteuning en begeleiding.

Stap 4: Hebben bovenstaande stappen niet geleid tot resultaat, dan worden onderstaande stappen in gang gezet. Het hangt van de omstandigheden af welke stappen er genomen worden en in welke volgorde. Hieronder staan de stappen in willekeurige volgorde opgesomd.

- Gesprek met ouders en directie
- Time-out procedure
- Inschakelen externe deskundige hulp
- Schorsing
- Verwijdering

In extreme gevallen kan een leerling geschorst of verwijderd worden. Hiervoor geldt een aparte procedure waarbij ouders, directie en het bestuur van Lucas Onderwijs betrokken zijn. (Voor meer informatie verwijzen wij u naar het protocol 'Schorsing en verwijdering' op onze website.)

Vanaf stap 3 worden alle gesprekken vastgelegd.

Bijlage 1 Tips voor ouders

Hoe graag we het ook zouden willen, pesten of gepest worden is niet altijd te voorkomen.

- Leer uw kind voor zichzelf en anderen op te komen. Kinderen moeten al op jongere leeftijd nee durven zeggen als ze iets meemaken dat ze niet willen. Geef uw kinderen gelegenheid om in het gezin te oefenen. Moedig uw kinderen aan om tegen elkaar en tegen u te zeggen wat ze wel en wat ze niet willen.
- Blijf goed naar uw kind luisteren, wat wil uw kind eigenlijk zeggen of wat heeft hij meegemaakt. Zo voelt een kind zich ook serieus genomen.
- Leer uw kinderen samen overleggen en onderhandelen over oplossingen.
- Leer uw kinderen om hulp te vragen aan u, aan leerkrachten en aan anderen die ze vertrouwen. Laat thuis merken dat u een vraag om hulp serieus neemt. Dat betekent niet dat u de problemen van uw kinderen moet oplossen, wel dat u ze daadwerkelijk steunt bij het vinden van eigen oplossingen.
- Geef uw kinderen de aandacht die ze nodig hebben. Laat merken dat u het belangrijk vindt om te weten wat ze doen en waar ze zijn. Laat uw kinderen merken dat ze de moeite waard zijn. Natuurlijk krijgen kinderen wel eens kritiek, maar geef ze ook regelmatig een complimentje.
- Probeer conflicten binnen uw gezin op te lossen door erover te praten. Kinderen leren het meest van de voorbeelden die ze krijgen.
- Laat uw kinderen kennismaken met veel verschillende mensen, gewoonten, muziek, enz. Als u zelf respect en waardering toont voor anderen, leren uw kinderen dat anderen niet 'eng' of 'raar' zijn.
- Grijp in als u merkt dat uw kinderen erg agressief zijn.
- Bemoei u zo min mogelijk met de keuze van vrienden en vriendinnen. Laat uw kinderen zelf beslissen met wie ze spelen en wie ze willen uitnodigen.

Bijlage 2 Online pesten

Dat pesten van alle tijden is en geen nieuw fenomeen is, is een ieder bekend. Maar sinds de komst van internet is er een nieuwe vorm van pesten ontstaan. De afgelopen jaren is het gebruik van internet onder jongeren steeds meer toegenomen. Dat leidt ertoe dat deze nieuwe manier van pesten steeds vaker in het oog springt. Dit vraagt om een alerte omgeving rondom het kind om tijdig te kunnen ingrijpen wanneer men vermoedens heeft dat het kind online gepest wordt.

Het pesten kan plaatsvinden via het internet of via de mobiele telefoon. Bij online pesten is vaak niet zichtbaar wie er pest. Ook bij andere vormen van pesten, bijvoorbeeld buiten op straat of op het plein, is dit vaak niet goed zichtbaar maar bij online pesten is dit nog eens extra lastig omdat je nu eenmaal niet kunt zien wie er achter de andere computer zit en het pestgedrag vertoont. Het is gemakkelijk om via internet te pesten en het is gehuld in anonimiteit. Daarbij komt dat kinderen er moeilijk van weg kunnen lopen omdat de computer vaak op de slaapkamer of elders in het huis staat en een mobiele telefoon doorgaans altijd binnen handbereik is.

Online pesten kan op veel verschillende manieren voorkomen. Denk hierbij bijvoorbeeld aan het versturen van vervelende en kwetsende berichten via WhatsApp, Instagram, Facebook of Snapchat. Maar het kan ook voorkomen dat er foto's van social media, zoals Facebook, gehaald worden door een ander en deze foto op een nare manier wordt bewerkt of verspreid of dat de foto's van vervelende teksten worden voorzien. Er zijn ook gevallen bekend waarbij webcamgesprekken opgenomen worden en later verspreid worden via e-mail, YouTube en dergelijke.

Het is belangrijk dat ouders ook online grenzen stellen en goed op de hoogte zijn van hetgeen hun kinderen doen op internet. Online pesten vindt voornamelijk plaats buiten school maar kan het pedagogisch klimaat binnen de school en meer specifiek de veiligheid van de leerlingen belemmeren. Leerkrachten kunnen leerlingen en ouders ondersteunen bij het voorkomen van online pesten door er aandacht aan te besteden tijdens de lessen met betrekking tot de sociaal-emotionele ontwikkeling.

Ook bij deze digitale vorm van pesten is het belangrijk dat degene die het signaleert (leerling, ouders of leerkracht) dit direct kenbaar maakt bij de andere betrokkenen. Het is belangrijk dat ouders zich realiseren dat ieder kind zowel een slachtoffer als een pester kan zijn op internet. Dit besef is al een stap in de goede richting om online pesten zoveel mogelijk te voorkomen.

Wanneer u als ouder vermoedens heeft of als de school vermoedens heeft dat er sprake is van online pesten dan wordt het pestprotocol in werking gesteld. Daarnaast zijn er een aantal dingen die u zelf kunt doen om online pesten te voorkomen en/of aan te pakken.

Voorkomen van online pesten

Leer uw kind om nooit (zeker niet via internet) privégegevens te delen, denk hierbij aan naam, adres, telefoonnummer, naam van de school. Maar vergeet vooral ook wachtwoorden en andere inlogcodes niet, houd dit geheim.

Bedenk een goede nickname met uw zoon/dochter. Vermijd nicknames die kunnen leiden tot vervelende opmerkingen en/of het risico dat onbekenden contact proberen te maken met uw zoon of dochter via internet.

Scherm profielen op social media (Facebook) zoveel mogelijk af.

Leer uw zoon of dochter selectief te zijn in het accepteren van vriendschapsverzoeken, bijvoorbeeld alleen verzoeken accepteren van mensen die uw zoon/dochter in het echte leven ook kent.

Verwijder onbekenden uit vriendenlijsten.

Leer uw zoon of dochter om online geen kwetsende of beledigende dingen te versturen of anderen uit te schelden.

Leer uw zoon/dochter dat wanneer het iets vervelends ziet of meemaakt via internet hij/zij dit direct aan u als ouders vertelt of aan de leerkracht.

Tips om online pesten aan te pakken

Laat uw zoon/dochter blijken dat u het op prijs stelt dat hij/zij u in vertrouwen heeft genomen.

Steun het kind dat te maken krijgt met deze vorm van pesten. Net als dat u dat zou doen in geval van offline pesten.

Onderneem niet direct actie, bekijk eerst rustig welke stappen u samen kunt ondernemen.

Het afpakken van het internet is niet altijd een goede oplossing. Denk hier goed over na.

Verder is het belangrijk dat u uw zoon/dochter leert om niet te reageren op de vervelende berichten en/of filmpjes. Bewaar alle filmpjes, berichten e.d. Sla de bestanden op of maak screenshots zodat u een bericht dat u in eerste instantie niet op kunt slaan toch kunt opslaan. Indien er aangifte moet worden gedaan raadpleeg dan de website van de politie.¹

Staan de filmpjes en/of berichten op een website dan kunt u vaak de eigenaar/beheerder van de website benaderen en deze verzoeken om de belastende filmpjes/berichten te verwijderen.

Bovenstaande informatie heeft als doel u nader te informeren over het fenomeen van het online pesten.

¹ www.vraaghetdepolitie.nl